

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

ДОКЛАД НА НАЦИОНАЛНИЯ ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ЗА ИЗВЪРШЕНА ПРОВЕРКА В ДЪРЖАВНА ПСИХИАТРИЧНА БОЛНИЦА - КАРЛУКОВО И ДЪРЖАВНА ПСИХИАТРИЧНА БОЛНИЦА - ЛОВЕЧ

В изпълнение на Заповед № НПМ-15#1/04.04.2023 г. на омбудсмана на Република България, екип на институцията в състав: Ивелина Велкова – главен експерт в дирекция „Национален превантивен механизъм и основни права и свободи на човека“ (НПМОПСЧ), д-р Стефан Попвасилев – главен експерт в отдел „Социални права, образование, здравеопазване и околна среда“ и Евелина Чучуганова – младши експерт в дирекция НПМОПСЧ извърши планирана проверка на Държавна психиатрична болница Карлуково (ДПБ - Карлуково) и Държавна психиатрична болница - Ловеч (ДПБ - Ловеч) в периода 06.04-07.04.2023 г.

1. ДЪРЖАВНА ПСИХИАТРИЧНА БОЛНИЦА - КАРЛУКОВО

Държавна психиатрична болница (ДПБ) – Карлуково, с адрес: с. Карлуково, общ. Луковит, област Ловеч, е лечебно заведение за стационарна психиатрична помощ – второстепенен разпоредител с бюджет към Министерство на здравеопазването, създадено на основание чл. 5, ал. 1 от Закона за лечебните заведения (ЗЛЗ).

Устройството и дейността на лечебното заведение е преведена в съответствие с изискванията на ЗЛЗ и Правилника за устройството и дейността на лечебните заведения за

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

стационарна психиатрична помощ по чл. 5, ал. 1 от Закона за лечебните заведения. Болницата осъществява стационарна психиатрична помощ в съответствие с изискванията на нормативната уредба и при зачитане правата на пациентите.

ДПБ - Карлуково, която е със 120-годишна история (открита през 1902 г.), разполага с материално-техническа база, която в по-голямата си част е морално остаряла и амортизирана. На територията на болницата са разположени 23 сгради, с различно предназначение, част от които не се използват.

Достъпът до болницата минава през портал с осигурена 24-часова охрана. В дворната площ на ДПБ - Карлуково има лавка за настанените пациенти, параклис, парна централа, стая за свиждания, административна сграда и квартири за персонала на болницата.

По препоръка на омбудсмана, в качеството му на НППМ при извършена проверка през 2019 г., е извършен ремонт на входните стълби на болничната сграда чрез изграждането на рампа и парапети, с което е осигурена достъпна среда за лица с физически увреждания.

Към момента на проверката, ДПБ - Карлуково разполага с два служебни автомобила за персонала, които по думите на директора, са амортизирали. Болницата не разполага с никакъв специализиран автомобил, тъй като линейката, която се ползва, е на ремонт.

Омбудсманът, в качеството си на НППМ, е отправял многократно препоръки до Министерство на здравеопазването да бъдат отпуснати допълнителни финансови средства за осигуряване на надежден специализиран транспорт за болницата. Въпреки това, препоръката все още не е изпълнена. Следва да се подчертае, че местоположението на ДПБ - Карлуково е такова, че налага ежедневно ползване на превоз до близките градове. Използването на амортизирани автомобили излага на риск, както персонала на болницата, така и настанените пациенти. Влагането на средства в постоянни ремонти надвишава средствата за закупуване на нов специализиран автомобил, с който да се обезпечат нуждите на болницата.

Лечебното заведение разполага със 175 легла, разкрити в пет отделения, базирани в два стационарни блока, както следва:

- Мъжко отделение за краткосрочно лечение на остри психози и зависимости (I-во МО) - 40 легла;
- Мъжко отделение за средносрочно лечение на тежки психози (II-ро МО) - 38 легла;
- Женско отделение за краткосрочно лечение на остри психози и зависимости (I-во ЖО) - 35 легла;
- Женско отделение за средносрочно лечение на тежки психози (II-ро ЖО) - 25 легла;
- Мъжко отделение за продължително лечение на пациенти с трайна социална дисфункция - 37 легла.

Леглата са разпределени в съответствие с изискванията на медицинския стандарт по „Психиатрия“ – съответно с висока, средна и ниска степен на зависимост от грижи.

През първото тримесечие на 2023 г. са постъпили 70 болни, изписани са 67, починали – 3. Към момента на проверката, настанените пациенти са 155. Пациентите, трайно пребиваващи повече от една година в болницата са 41. Проведените леглодни за този период са 13 415.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

За предходната година леглодните са 54 841, преминалите болни – 494, при среден престой на болен 111.01, използваемостта на леглата в дни е 313.38, а в проценти – 85,86%, като се наблюдава тенденция за намаляването ѝ спрямо предходните две години. Оборътът на леглата е 2,82, а леталитетът – 1,42 (по-нисък от предходните две години).

Пациентите на задължително лечение през 2022 г. са били 195, а тези на принудително лечение по чл. 89, буква „б“ от Наказателния кодекс (НК) са 8. От ръководството на болницата обръщат внимание, че се запазва тенденцията районните съдилища да издават съдебни решения за срок от 6 месеца за лечение на пациент, въпреки наличните указания в Закона за здравето - срок от 3 месеца. Постъпили на доброволно лечение са 134 лица.

Броят на пациентите, поставени под запрещение през предходната година, е бил 47, като голяма част от тях на практика не могат да бъдат изписани, поради отказ на близките им да поемат грижата за тях.

Изписаните пациенти за 2022 година (включително и починалите) са общо 339.

Към момента на проверката болницата е обезпечена с необходимия по щат персонал (125 бр.) разпределен както следва: 1 бр. ръководител; 10 бр. висш медицински персонал; 45 бр. среден медицински персонал и 69 бр. друг персонал (в т.ч. администрация). Към момента на проверката незаета е една щатна бройка за длъжност „лекар“ със специалност „Психиатрия“.

Ръководството на болницата отбелязва необходимостта от допълнителни щатни бройки (за медицински сестри, санитарни, клиничен психолог и социален работник).

Въпреки запълването на щата, броят на персонала в отделенията все още е недостатъчен. За да бъде постигнат необходимия медицински стандарт и съответствие с Национална стратегия за психично здраве на гражданите на Република България е необходим мултидисциплинарен клиничен персонал, включващ психолози, социални работници и трудови терапевти. По този начин ще се отговори на нуждите на пациентите от психо-социално лечение и рехабилитация, което на свой ред да доведе до ефективното им терапевтично подобрение.

Омбудсманът, като НПМ и при предишни свои проверки, е отправял препоръки към Министерството на здравеопазването да преразгледа Правилника за устройството и дейността на лечебните заведения за стационарна психиатрична помощ, в частта численост на персонала, за да се подобри кадровата обезпеченост и да се гарантира равна здравна грижа за всички психично болни, настанени в ДПБ.

Сред поставените от ръководството на болницата проблеми е престоят на пациенти (около 25%), които на практика не се нуждаят от стационарно лечение, но няма достатъчен брой социални заведения – защитени жилища, дневни центрове или Центрове за настаняване от семеен тип в близост до домовете им.

Отбелязва се, че през 2022 г. само двама пациенти са настанени в Дом за възрастни хора с психични разстройства, поради липса на свободни места. Липсват и алтернативни структури в общността - т. нар. „Психиатрия в общността“, които биха допринесли за ресоциализация на пациентите и вграждането им в обществото, съответно намаляване на броя на хоспитализираните пациенти и разходите за тях.

Сериозен проблем за болницата продължават да бъдат и пациенти, които нямат близки, материални и финансови условия за самостоятелен живот, съответно няма къде да

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

бъдат настанени. Същевременно от ръководството съобщават, че се наблюдава увеличаване на случаите на настаняване на задължително лечение на пациенти с тежки соматични заболявания, лечението и обгрижването, на които повишава разходите на болницата.

Омбудсманът, като Национален превантивен механизъм, многократно е отправял препоръки през годините да се ускори процесът на деинституционализация. Продължителното пребиваване на лицата в болнични условия има крайно негативно въздействие върху състоянието на пациентите и е пречка пред ресоциализацията им в обществото. Същевременно, поради липсата на ефективни извънболнични структури и взаимодействие в областта на социалните услуги, пациентите остават в неблагоприятната институционална среда. Ефективната психо-социална рехабилитация на психично болни след проведено стационарно лечение изисква координация между всички болнични и извънболнични звена.

Медицинско обслужване, битови условия

Екипът посети болничните структури, стаите на персонала и пациентите, както и сервизните и санитарни помещения. За съжаление, въпреки извършените козметични ремонти, битовите условия в стаите на пациентите остават незадоволителни, в това число относно състоянието на леглата и постелъчния инвентар, както и площта на болнично легло в някои от стаите, несъответстваща на нормативните изисквания, с което се ограничава личното пространство и възможностите за свободно движение на пациентите.

Омбудсманът, в качеството си на НПМ, и при предишната си проверка в ДПБ -Карлуково е констатирал пренаселеност в помещенията, където са настанени пациентите. В тази връзка, следва да бъдат предприети спешни мерки за осигуряване на необходимата площ от 6.5 кв.м на легло в съответствие с изискванията на Наредба № 49/2010 г.

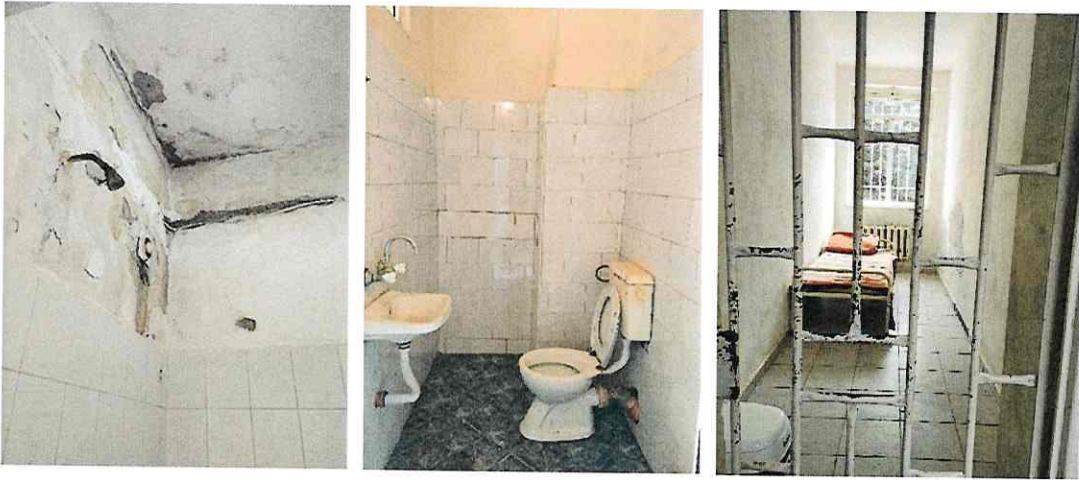
В коридорите на отделенията и в част от стаите и санитарните помещения има видими следи от влага и мухъл поради амортизираните ВиК инсталации в лечебното заведение. В част от санитарните помещения бе установена излющена мазилка по стените и таваните.

Омбудсманът като НПМ препоръчва да бъдат предприети действия по подновяване на ВиК инсталациите, за да се предотврати появата на влага и мухъл в стаите на пациентите. Всички помещения, в които е констатирано наличие на влага по стените, трябва да бъдат преобядисани, за да не се излага на риск здравето на настанените пациенти.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

При проведените разговори с пациентите те не споделиха оплаквания, имащи отношение към битовите условия, медицинското обслужване и отношение на персонала, в това число за употреба на сила и помощни средства за фиксация.

Служителите, с които екипът разговаря, изразиха своята емпатия и съпричастност към пациентите и готовност да ги подпомагат - за издаване на лични документи, когато липсват или са с изтекла валидност, явяване на ТЕЛК, осигуряване на дрехи и обувки на пациентите без доходи, търсене на възможности за настаняване на пациентите в заведения за социални услуги и др.

Изоляцията и фиксацията на пациенти се прави в съответствие със законовите изисквания и се документира. По време на проверката нямаше настанени в изолаторите пациенти, но беше констатирана липсата на т. нар. „меки стаи“, в които евентуално да бъдат настанени психомоторно възбудени пациенти, при които е налице опасност от самонараняване.

При постъпване всеки пациент преминава през първоначален санитарен филтър и при необходимост – обработка. Задължителната медицинска документация се води редовно и в съответствие с нормативните изисквания.

Спешните шкафове и шкафове с лекарствени продукти съдържат достатъчен асортимент, като не беше констатирано наличието на продукти с изтекъл срок на годност.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Спешни шкафове и шкафове с лекарства

Предоставен е констативен протокол от извършена през 2022 г. една проверка от Изпълнителна агенция „Медицински надзор“, по повод жалба на гражданка, в която изразява съмнение по отношение лечението на починалия ѝ баща. При проверката не са констатирани нарушения.

Освен незадоволителните битови условия и необходимостта от ремонтни дейности, като особено притеснителни екипът смята ниските стойности на храноден (3,08 лв.) и лекарстводен (2,10 лв.) за 2022 г., които са незначително увеличени спрямо предходните година и предвид растящата инфлацията и увеличените цени създават предпоставки за влошено качество на храната и лечението на пациентите.

Следва да се има предвид, че стойността на един храноден в болниците за активно лечение в страната също е ниска, но там престоят е ограничен, докато в лечебните заведения за стационарна психиатрична помощ пациентите престояват дълго и е недопустимо да бъдат ограничавани количеството, асортимента и качеството на предлаганата им храна.

Храненето на пациентите се осъществява в столови на етаж към всяко отделение. Храната се приготвя в кухнята на болницата. При посочената по-горе стойност на един храноден е невъзможно осигуряване на пълноценно и разнообразно хранене, както и на всички необходими диети.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

В лавката беше констатирано наличието на хранителни продукти, които обаче са достъпни само за пациентите, разполагащи с финансови средства.

Ниската стойност на един лекарствен продукт предполага провеждане на лечението основно с по-евтини лекарствени продукти или такива от дарение.

Навлизането на много генерични форми на пазара на лекарствени продукти е сред факторите, позволяващи и при толкова ниска стойност на един лекарствен да се осигури адекватно лечение.

Същевременно, обаче е затруднено преминаването на пациентите след изписването им на ефективно поддържащо лечение, което основно се извършва с модерни и скъпоструващи депо препарати с доказана ефективност и ниска токсичност, каквито в болницата не се прилагат.

Лекарствените продукти се осигуряват по централно договаряне. За всеки пациент се изготвя индивидуален план за лечение, психотерапия и рехабилитация. Пациентите се лекуват след подписано информирано съгласие.

Констатирано е, че предвид кадровия състав, възможностите за психологически, трудови и творчески терапии в ДПБ - Карлуково са ограничени. В дневния режим на болните е предвидено провеждане на рехабилитационни и психотерапевтични процедури и разходка, но психо-социалната рехабилитация е недостатъчна, а трудотерапия на практика не се провежда. Желаетелите болни се занимават на доброволни начала в специално помещение, като изработват картички, дребни сувенири и други.

По повод бюджета на болницата, следва да се отбележи липсата на неразплатени задължения към доставчици, което е в следствие на спазване на строга финансова дисциплина. Същевременно обаче, увеличението на бюджета за издръжка е незначително, само с 11% за 2021 г. спрямо 2020 г. и с 12.5% за 2022 г. спрямо 2021 г., което не съответства на растящата инфлация и постоянно повишаващите се разходи.

Не са осигурени средства за планирани или спешни ремонтни дейности, както и за закупуване на автомобил/и.

При своите проверки през изминалите години, омбудсманът, в качеството си на НПМ, многократно е подчертавал необходимостта в най-спешен правопорядък да бъде разгледан и актуализиран бюджетът на всички психиатрични болници при отчитане на инфлационните процеси, които протичат в страната.

2. ДЪРЖАВНА ПСИХИАТРИЧНА БОЛНИЦА – гр. ЛОВЕЧ

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Държавна психиатрична болница – гр. Ловеч е разположена в югозападната част на града. Болницата е създадена с ПМС № 20 от 22.02.2000 г. и ПМС № 212 от 06.10.2000 г., като лечебно заведение за стационарна психиатрична помощ по чл. 5, ал. 1 от Закона за лечебните заведения със следните специфични дейности: диагностициране и лечение на психично болни; психо - социална рехабилитация; профилактика и промоция на психично здраве; грижи за психично болни; издирване и периодично наблюдение на психично болни; експертиза на работоспособността при психичните заболявания; съдебно-психиатрични и съдебно-психологични експертизи; консултативна психиатрична и психологична помощ. Лечебното заведение обслужва пациенти от Ловешка област, Първо и Второ мъжко отделения обслужват и Плевенска област и приемат пациенти на задължително лечение от цялата страна. В болницата е разкрито и единственото за страната Съдебно отделение за пациенти, извършили престъпления в състояние на невменяемост. Капацитетът на Държавна психиатрична болница гр. Ловеч е 245 легла, като 240 са стационарни, а 5 места са в дневен стационар. Към дата на проверката бяха настанени 164 пациенти, като 32 от тях в Съдебно отделение.

Структурата на ДПБ - Ловеч е съгласувана с МЗ и утвърдена в ПУДВР на лечебното заведение, като се състои от следните обособени блокове и структури:

1. Консултативно-диагностичен блок:
  - 1.1. Приемно-консултативен кабинет;
  - 1.2. Психологичен кабинет (амбулатория);
  - 1.3. Психологичен кабинет (стационар);

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

- 1.4. Физиотерапевтичен кабинет;
  - 1.5. Медико-диагностична лаборатория;
  - 1.6. Дневен стационар (отделение без легла) с 18 места;
  - 1.7. Регистратура (регистър на лицата подлежащи на диспансеризация);
  - 1.8. Статистика и архив;
2. Стационарен блок с шест отделения:
- 2.1. Отделение за лечение на депресии, неврози и гранични състояния с 45 легла;
  - 2.2. Първо мъжко отделение с 45 легла;
  - 2.3. Първо женско отделение с 35 легла;
  - 2.4. Второ мъжко отделение с 43 легла;
  - 2.5. Второ женско отделение с 24 легла;
  - 2.6. Съдебно отделение с 40 легла;
3. Болнична аптека, лицензирана за търговия на дребно и съхраняване на лекарствени продукти, съдържащи наркотични вещества.
4. Административно-стопански блок:
- 4.1. Счетоводство;
  - 4.2. Административно-стопански дейности.

В кадрово отношение в лечебното заведение е настъпила промяна от предходната проверка на омбудсмана. Общата численост на персонала е намалена с една щ. бр. и е 154. Има промяна в щата на лекарските длъжности, от 22 са намалени на 19, от които са заети 14. Има 4 свободни места за лекари. По данни на директора на лечебното заведение няма кандидати за заемане на щатните бройки. Специалистите по здравни грижи са 57 щ. бр., от които са заети 55 в т.ч.: 7 фелдшера; 44 медицински сестри; 2 клинични лаборанта; 2 рехабилитатора. Една е заетата длъжност – магистър-фармацевт. Лечебното заведение е сключило граждански договор с лекар-интернист и лекар по дентална медицина, за гарантиране качествено медицинско обслужване на пациентите и използване на наличната материална база.

Щатът на останалия (немедицински) персонал е увеличен с две щ. бр. и е станал 77, от които са заети 73. Омбудсманът, в качеството му на НПМ, счита, че увеличаването на немедицинските длъжности за сметка на лекарските е неблагоприятен фактор за качеството на предоставяната медицинска услуга в болницата.

Омбудсманът като НПМ многократно е отправял препоръки към Министерството на здравеопазването да преразгледа Правилника за устройството и дейността на лечебните заведения за стационарна психиатрична помощ, в частта численост на персонала, за да се подобри кадровата обезпеченост и да се гарантира равна здравна грижа за всички психично болни, настанени в ДПБ.

Лечебно-диагностичният процес в лечебното заведение е осигурен с: ЕКГ, апарат за електрошок, кислородна бутилка, крачен аспиратор, физиотерапевтична апаратура, клинично-лабораторна апаратура - минимум, стоматологичен стол. ДПБ – Ловеч има

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

сключени договори за биохимични, микробиологични и паразитологични изследвания и за образна диагностика с лабораториите на МБАЛ – Ловеч (отстои на 500 м) и РЗИ – Ловеч.

Болничните отделения са разположени в три отделни сгради.

В централната сграда е Отделението за лечение на депресии, неврози и гранични състояния и структури на Консултативно-диагностичен блок. Налични са добри санитарно-хигиенни и битови условия за живот на пациентите в отделението.

В триетажна сграда са разположени: Първо мъжко отделение, Второ мъжко отделение и Съдебно отделение. Входните врати за Второ и Съдебно отделения са изнесени напред в общия коридор на стълбището така, че правят труден достъпа до Съдебно отделение. Нарушени са техническите норми и се застрашава изхода на пациенти при спешни ситуации. Стълбището в сградата е изключително стръмно и с високи стъпала. В тази връзка омбудсманът на Република България многократно е посочвал, че неосигуряването на достъпна среда нарушава изискванията, предвидени в:

1. Конвенция на ООН против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание;
2. Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания;
3. Закон за интеграция на хората с увреждания;
4. Закон за устройство на територията;
5. Наредба № 4 от 1 юли 2009 г. за проектиране, изпълнение и поддържане на строежите в съответствие с изискванията за достъпна среда на населението, включително за хората с увреждания.

Също така, липсата на достъпност засяга основни човешки права и достойнството на хората с увреждания. Тормозът и поддържането на недостъпна архитектурна среда се счита за дискриминация по смисъла на чл. 5 от Закона за защита от дискриминацията. Лицата и организациите, извършващи дискриминация, носят административнонаказателна отговорност (чл. 78 и сл. от Закона за защита от дискриминацията).

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Битовите условия в Съдебното отделение, Първо мъжко и Второ мъжко отделения са незадоволителни и като цялото сградата се нуждае от ремонт. 40 пациенти разполагат общо с две бани и два санитарни възела, което е крайно недостатъчно за нуждите на пациентите. В някои от стаите липсва достатъчно пространство и място за съхранение на личните вещи.

Директорът на лечебното заведение е изготвил и представил в Министерството на здравеопазването проект за капиталови разходи преди 4 години. Към настоящия момент средства не са отпуснати. Също така в продължение на три години директорът изпраща апликационна форма за закупуване на автомобил за болницата към МЗ, но към датата на настоящата проверка не са отпуснати средства за превозно средство.

Сградата, в която са разположени женските отделения е с добри санитарно-хигиенни и битови условия за живот на пациентките.

Кабинетите на персонала и манипулационните във всички отделения на болницата са оборудвани съгласно нормативните изисквания. Отделенията са обезпечени с камери за видеонаблюдение, като в Съдебно отделение има и жива охрана. Под видеонаблюдение е и дворът на лечебното заведение. В него е разкрито защитено жилище, администрирано от община Ловеч.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Екипът на НПМ провери и така наречените „меки стаи“, които се използват за изолация на пациентите. Това са първите изградени стаи на територията на страната. Меката стая позволява пациентите, изведени в изолация за определен период от време, да бъдат обгрижвани и наблюдавани, без риск да се наранят и без да бъдат връзвани (фиксираны) за легло или стол, каквато е разпространената психиатрична практика. Изолацията в психиатричната практика е начин пациенти в обострено състояние да бъдат подпомогнати да овладеят кризата в защитена среда, без риск да наранят себе си или другите. Такива състояния могат да бъдат остър психотичен епизод, делир, остри състояния при детоксикация на зависими, силно агресивни състояния на деца и младежи с разстройства на привързаността. Меката стая е предимство, както за пациента, така и за екипа на болницата.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

Пациентите често преживяват изолацията като наказание, поради болезнени и некомфортни за тялото практики като връзване, но и поради чувството на унижение от невъзможността да ползват сами тоалетна, да се придвижат в пространството, да използват телесната си експресия, да заемат удобна поза за сън. Меката стая позволява пациентите да правят всичко това без рискове и без затруднения за обгрижващия ги персонал.

Екипът на психиатричното отделение от друга страна, който трябва да изолира даден пациент, разчита на добрия контрол върху тялото на пациента, но често преживява насилственото му прилагане като унижително, а своята роля като роля на укротител или надзирател, от когото пациентът се страхува.

От функциите на лечебното заведение е отпаднала експертизата на трайно намалената работоспособност на лица с психични заболявания поради закриването на СТЕЛК през 2014 г. Болницата работи по медицинския стандарт „Психиатрия“, като I ниво на компетентност по стандарта не се изпълнява напълно от всички отделения. При проверката в болницата имаше лекари във всички отделения и медицински специалисти по здравни грижи. Централният вход на болницата е с жива охрана. От проверената медицинска документация (ИЗ) – на изписани и лежачо болни пациенти, се установи, че пациентите се проследяват системно, правят се консултативни прегледи и необходимите параклинични изследвания за лечението. При всички пациенти има оценка на суицидният риск и агресивността и са проследявани през целия период на обслужване в лечебното заведение.

През последните седем години бюджетът на фонд „Издръжка“ на ДПБ – Ловеч е почти един и същ. Още по притеснителен е фактът, че издръжката за храна и медикаменти спада драстично през последните три години. За 2020 г. издръжката за храна е 197 224 лв., за 2021 г. е 159 734 лв., а за 2022 г. е 167 286 лв. Издръжката за лекарства е още по-намалена. За 2020 г. 105 476, за 2021 г. е 74 803 лв. и за 2022 г. е 67 435 лв. Един храноден за 2023 г. е 3.48 лв., а лекарстводенът е 1.13 лв.

Омбудсманът, в качеството си на НПМ, отново подчертава, че такива минимални финансови средства за стационарно лечение на психично болен напълно възпрепятстват полагането на качествени медицински грижи, като застрашават неговия живот и здраве.

По време на проверката екипът на НПМ проведе интервюта с пациенти. По техни данни, персоналет на болницата рядко ги извежда на разходка в двора на лечебното заведение, както и самият екип не видя да има пациенти на разходка. Също така, пациентите споделиха, че храната е изключително оскъдна и нискокачествена. Видно от предоставените менюта липсват млечни продукти, плодове и месо.

Медико-статистическите показатели за дейност за 2022 г. показват, че през болницата са преминали 670 пациенти, средният престой е 88,5 дни; използваемост на леглата е 66%; леталитет е 0,4. Към дата на проверката бяха настанени 51 пациенти на принудително лечение по НК и 6 пациенти на задължително лечение по Закона за здравето. Тези пациенти са осъдени от държавата да преминат болнично лечение и би трябвало да им бъде предоставена най-добрата медицинска грижа за овладяване на състоянието им.

Друг проблем, който установи екипът на омбудсмана е, че броят на пациентите настанени за повече от една година е 28. Неведнъж омбудсманът като НПМ е подчертавал, че една от функциите, която са принудени да изпълняват държавните психиатрични болници е социална. НПМ отново констатира случаи, в които близките на пациентите не

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

желаят да полагат грижи за тях и отказват да вземат болния от ДПБ, поради което той не може да бъде изписан и се налага срокът на лечението му да бъде продължен. В тези случаи в ДПБ не се провежда лечение на лице с остро психично заболяване, а на практика се предоставя социална услуга. Омбудсманът смята, че е от изключителна важност да се работи за извеждане на тази група болни от изолацията им и да се предоставят здравни и социални грижи в общността. Предвид гореизложеното омбудсманът като НПМ отново отбелязва, че след приемането на Националната стратегия за психично здраве държавната политика за психично здраве трябва да изведе като приоритет необходимостта от успешна деинституционализация на болните с психични заболявания и тяхната социализация. Омбудсманът като НПМ ежегодно отправя препоръка към Министерството на труда и социалната политика за разкриване на нови социални услуги с оглед на потребността на населението, както и за подобряване на взаимодействието между МЗ и МТСП в областта на психичното здраве.

В РЕЗУЛТАТ ОТ ИЗВЪРШЕНАТА ПРОВЕРКА, ОМБУДСМАНАТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ, ОТПРАВЯ СЛЕДНИТЕ ПРЕПОРЪКИ:

I. До министъра на здравеопазването:

1. Да разгледа възможностите и да предприеме действия за:

- преглед и актуализация на фонд „Издържка“ на всички психиатрични болници, при отчитане на инфлационните процеси, които протичат в страната;
- промяна в Правилника за устройството и дейността на лечебните заведения за стационарна психиатрична помощ, в частта численост на персонала, за да се подобри кадровата обезпеченост и да се гарантира равна здравна грижа за всички психично болни, настанени в ДПБ.
- увеличаване на щата на Държавна психиатрична болница – Карлуково, в съответствие с предложението на директора на болницата;
- актуализация на фонд „Издържка“ на Държавна психиатрична болница – Карлуково, включваща значително увеличаване на средствата за храна, медикаменти, дейности по ремонт и поддръжка и за закупуване на нов/и специализирани автомобил/и.
- актуализация и увеличение на фонд „Издържка“ на Държавна психиатрична болница - гр. Ловеч, включваща средства за капиталови разходи за ремонт на Съдебно отделение, Първо и Второ мъжки отделения, общите коридори и за закупуване на един брой специализиран лек автомобил за нуждите на болницата;

II. До директора на ДПБ - Карлуково:

- ##### **1. Да бъдат предприети действия за осигуряване на необходимата минимална площ за пациент, в съответствие с изискванията на Наредба № 49 от 18 октомври 2010 г. за**

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ

основните изисквания, на които трябва да отговарят устройството, дейността и вътрешният ред на лечебните заведения за болнична помощ и домовете за медико-социални грижи;

2. Да бъдат предприети действия по подновяване на ВиК инсталациите, за да се предотврати появата на влага и мухъл в стаите на пациентите. Всички помещения, в които е констатирано наличие на влага по стените, трябва да бъдат ремонтирани и преобядисани, за да не се излага на риск здравето на настанените пациенти.

3. Да се разгледа възможността за обособяване и оборудване на т.н. „меки стаи“, където психомоторно възбудените пациенти да бъдат изолирани по хуманен и безопасен за тях и околните начин.